

ІННОВАЦІЙНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Володимир Нежиборець,
*вчений секретар НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, кандидат економічних наук*

Історія розвитку економіки в розвинених країнах показує, що саме підприємницька діяльність, зусилля підприємців є рушійною силою сучасної ринкової економіки. Проте, для того, щоби підприємства виходили на ринок з новими ідеями, новими товарами й послугами, потрібний інноваційний похід.

Підприємництво й інновації — ось два основна чинники, що забезпечують економічне зростання в умовах сучасної глобалізаційної системи. Окрім інноваційних технологій, технологічних проривів, таких як Інтернет або інформаційні технологи, створення нових матеріалів чи біотехнології, вводяться нові методи розвитку ринку й організації праці. Підприємництво — це перший крок, а інноваційний процес — це метод роботи сучасної економіки.

Не всяке підприємництво є інноваційним, а лише те, котре дозволяє перетворити підприємницький дохід у результаті створення виробництва, використання чи дифузії інноваційного продукту. До суб'єктів інноваційного підприємництва належать підприємства й організації, що здійснюють інноваційну діяльність.

Основу інноваційного підприємства становлять малі інноваційні фірми (експлеренти) — технологічні лідери в галузях економіки, що зароджуються, та відкривають нові сегменти ринку, розвивають нові виробництва, підвищують наукомісткість і кон-

курентоспроможність виробництва і таким чином сприяють формуванню нових технологічних укладів.

Великі інноваційні підприємства вирізняються консервативністю та повільно реагують на нові громадські потреби й комерційно вигідне втілення нових ідей у ринковий продукт. Висока ефективність малих інноваційних підприємств пояснюється оперативним реагуванням на нові наукові ідеї та рішення конкретних проблем, пов'язаних з отриманням кінцевого результату від реалізації інноваційного продукту. Тож, малий і середній бізнес є найбільш оптимальна форма підприємництва в сфері інноваційної діяльності.

Основні переваги малих і середніх підприємств підтверджені практикою господарської діяльності всіх країн з ринковою економікою та зводяться до таких: гнучкість і маневреність в ухваленні управлінських рішень, відсутність інерційності в адаптації до технологічних і ринкових умов функціонування, підвищена сприйнятливість до нових, оригінальних інновацій і технологій, порівняно низька капіталомісткість [1, 2].

Доцільність підтримки інноваційного підприємництва (ІП) з боку держави зумовлена низкою чинників, зокрема й соціального та макроекономічного характеру:

- нові інформаційні технології створюють малим підприємствам сприятливі умови функціонування, ра-

ніше можливі тільки в межах великих підприємств, сприяють формуванню середнього класу, що консолідує стабільність соціальних систем, заснованих на принципах ринкової економіки; сприяють диверсифікації економіки та формуванню здорового конкурентного середовища;

- ІІ забезпечують скорочення безробіття, поглинаючи значну кількість зайнятих, що сприятливо позначається не лише на соціальному розвитку суспільства, але й на темпах економічного зростання; винахідник, власник і менеджер часто поєднуються в одній особі, що значною мірою знімає основну суперечність корпоративного управління;
- фінансові труднощі ІІ, зазвичай, не відбиваються на макроекономічних процесах і вони значно менше залучені в процеси перетікання капіталів за кордон [1, 2].

Ми згодні з думкою В. Смирнова [3], що необхідність переходу до інноваційного типу розвитку економіки визначається дією низки тенденцій і викликів сучасного етапу. Передусім, посилюється глобальна конкуренція, що охоплює ринки товарів, капіталів, технологій і робочої сили, системи національного управління, підтримки інновацій, розвитку людського потенціалу. Розширюється потік технологічних змін, посилюється роль інновацій у соціально-економічному розвитку, знижується значення низки традиційних чинників росту. У економіці провідних світових держав на фундаменті п'ятого укладу формується шостий технологічний уклад. Людський капітал з другої половини ХХ століття перетворюється на основний чинник економічного розвитку.

В умовах посилення конкурентної боротьби, що супроводжує процес глобалізації, лише безперервне впровадження нових технологій, товарів і послуг може забезпечити збереження ко-

лишніх, а також досягнення нових переваг перед конкурентами. Тож, ключовим двигуном інновацій є конкурентна боротьба. Сучасні економічні процеси привели до появи нового чинника підвищення конкурентоспроможності компанії на світовому ринку. Таким чинником є інтелектуальний капітал, який є збірним поняттям для позначення нематеріальних (невідчутних) цінностей, що підвищують ринкову вартість компанії. Ставка на інноваційну економіку дозволяє використати ринковий механізм для виведення науково-промислової основи економіки на пріоритетний рівень, з переважною реалізацією результатів інтелектуальної діяльності [4].

Як показують спеціальні дослідження й оцінки західних експертів, світове економічне зростання вже більш ніж на 3/4 ґрунтується на досягненнях науково-технічного прогресу, понад половина отриманих інноваційними підприємствами прибутків формується в результаті просування на ринок нових товарів і послуг, а частка нематеріальних активів у вартості довгострокових активів підприємств Західної Європи наближається до 50 % (у США — до 70 %), зберігаючи досить високі темпи росту, що значно перевищують темпи росту інших активів.

Останніми роками значення інноваційного підприємства зросло всюди й у всіх сферах. Так, за спостереженнями фахівців, 46 з 58 провідних винаходів Америки та Західної Європи ХХ століття належить окремим особам і дрібним фірмам. Відповідно до даних Національного наукового фонду США, фірми з кількістю працівників до 500 чоловік з розрахунку на 1 дол. вкладений в науково-дослідну діяльність дали в 24 рази більше нововведень, ніж великі корпорації (понад 10 000 працівників). Ґрунтуючись на тому, що ІІ найбільшою мірою відповідають і сприяють формуванню зрілого конкурентного середовища, що є

рушійною силою участі приватного капіталу в інноваційній діяльності, можна дійти висновку про те, що ІІ є важливим чинником прискорення технологічного розвитку [1].

Партнерство влади та бізнесу є основним чинником конкурентоспроможності України, позаяк впровадження інновацій відбувається переважно в малому бізнесі [5].

У рейтингу Doing Business-2013 (станом на грудень 2013 року), підготовленому Світовим банком та Міжнародною фінансовою корпорацією, Україна в номінації «Легкість ведення бізнесу» посідає 137 місце з 185 держав (Грузія — 9, Естонія — 21, Латвія — 25, Казахстан — 49, Білорусь — 58, Росія — 112.) [6].

Наприклад, щоб:

- зареєструвати підприємство необхідно (в днях): у Грузії — 2, Молдові — 9, Узбекистані — 12, Латвії — 16, Казахстані — 19, Литві — 20, Росії — 18, Україні — 22;
- отримати дозвіл на будівництво необхідно (у днях): у Грузії — 74, Литві — 142, Казахстані — 189, Латвії — 203, Узбекистані — 243, Молдові — 291, Росії — 344, Україні — 375;
- зареєструвати власність (у днях): у Грузії — 2, Литві — 3, Молдові — 5, Латвії — 18, Казахстані — 40, Росії — 44, Україні — 70.

Загальна податкова ставка (% від прибутку) у бізнесі: у Грузії — 16,5, Казахстані — 28,6, Латвії — 36,6, Литві — 43,7, Молдові — 31,2, Росії — 54,1, Україні — 55,4 % [6].

Водночас Всесвітній банк (ВБ) зауважив поліпшення українського бізнес-клімату. У щорічному дослідженні (станом на кінець червня 2013 року) він підняв Україну в рейтингу за простотою ведення бізнесу Doing Business — 2014 [7] відразу на 25 позицій — з 137-го на 112 місце (для порівняння, в 2012-му ми піднялись лише на 15 сходинок). За рік кількість досліджуваних країн зросло з 184 до 189, тому при перерахунку рейтингу Україна поліпшила своє становище взагалі на 28 позицій. З 10 складових, які аналізуються ВБ за легкістю ведення бізнесу, Україна не поліпшила тільки 2 — щодо захисту прав інвесторів і невиконанню контрактів (див. Табл. 1)

Найпомітніше наша країна спростила процедури, необхідні для відкриття бізнесу, видачі дозволу на будівництво, реєстрації власності, доступу до електромереж і кредитів, а також процедуру банкрутства, міжнародну торгівлю і оподаткування (див. Табл. 1). Зокрема, витрати часу на складання податкової звітності, сплату податків та інші процедури скоротилися на 101 годину, а процедури отримання дозволу на будівництво — на 302 дні [7].

Таблиця 1. Ведення бізнесу в Україні [7]

Критерії	Рейтинг DB 2014	Рейтинг DB 2013	Зміна рейтингу
Реєстрація підприємств	47	50	+3
Отримання дозволів на будівництво	41	186	+145
Підключення до системи електропостачання	172	170	-2
Реєстрація власності	97	158	+61
Кредитування	13	24	+11
Захист інвесторів	128	127	-1
Оподаткування	164	168	-4
Міжнародна торгівля	148	148	0
Забезпечення виконання контрактів	45	45	0
Дозвіл неплатоспроможності	165	157	-5

Це було досягнуто завдяки здійсненню реформ у системі регулювання підприємницької діяльності, про що свідчать дослідження ВБ щодо простоти ведення бізнесу Doing Business-2014. Так, якщо за 2011–2012 роки Україна серед країн, які вчинили найбільший прорив в нормативно-правових реформах, спрямованих на полегшення умов для підприємницької діяльності, посідала 3-тє місце (було здійснено лише 3 реформи у напрямках: створення та реєстрація підприємств, реєстрація власності та оподаткування), то за 2012–2013 роки вже 8 реформ (додалися реформи в напрямках: отримання дозволу на будівництво, підключення до системи електропостачання, отримання кредиту, здійснення зовнішньоторговельної діяльності та дозволу проблем неплатоспроможності підприємств) і Україна піднялася на 1-ше місце [6, 7].

Додатком до щорічного рейтингу країн щодо легкості ведення бізнесу, що застосовується для зіставлення країн у визначений момент часу, є показник «передовий рубіж». Цей показник виміру дозволяє простежити віддаленість кожної країни від «передового рубежу», тобто від найкращого результату по кожному з показників ведення бізнесу.

Якщо за даними дослідження ВБ щодо простоти ведення бізнесу Doing Business-2006 (DB-2006, Україна перебувала за 62 процентних пункти від «передового рубежу», то за даними DB-2010 — за 55, DB-2012 — за 52, то по дослідженням DB-2014 віддаленість скоротилася до 39 процентних пунктів [6, 7].

Проте малий і середній бізнес усе ще страждають від необхідності отримання великої кількості ліцензій, постійних перевірок, непрозорого застосування законодавства та від корупції.

Водночас, як можна вести бізнес, якщо його давлять суцільні перевірки. Як тільки якась фірма чи підприємство починає набирати оберти, як тут же починаються перевірки.

Президент аналітичного центру «Відкрита політика» І. Жданов, [8] зауважив: «...у нас велика кількість силових структур, що займаються боротьбою з корупцією, але ефективність діяльності цих структур у сфері боротьби з економічними злочинами і тотальною корупцією мінімальна. Згідно з даними Комітету Верховної Ради по боротьбі з корупцією і організованою злочинністю, в 2012 році МВС повернуло в державну казну 6 млн грн, СБУ — 25 млн грн, Генпрокуратура — 112 млн грн, податкова — 564 млн грн. Це при тому, що в Україні крадуть більше 100 млрд на рік, тобто, по суті, до бюджету повернено лише 1 % від украденого».

Українські працедавці підрахували, у що економіці України обходиться робота органів контролю.

Наприклад, за 2012 року 70 органів контролю провели понад 2 млн перевірок підприємств. Середній розмір штрафу від 1 перевірки — 480 грн, одна перевірка приносить до бюджету в середньому 479 грн, а 1 візит контролерів обходиться держбюджету в 12 тис. грн.

Наприклад, агропромислової корпорації «Нібулон» (лідер українського зернотрейдингу) в 2011 році перевіряли 440 разів, в 2012 — 533 рази. Сумарно перевірки тривали 977 днів, було видано 15 т. документів.

До директора цегляного заводу «Вимал» прийшли представники відразу 5 інспекцій. Тож директор вийшов до них і запропонував тягнути на сірниках, кому першому перевіряти!

Збитки кожного підприємства — це втрати економіки в цілому. У результаті простою через перевірки в 2012 році в масштабах країни втрати сягнули 27 млрд грн, або 1,9 % ВВП.

Аби перевірки швидше закінчилися бізнесменам доводиться платити хабарі. За одну перевірку хабар в середньому складає від 200 до 500 дол. Тож у бізнес-план доводиться закладати на «спілкування з контролерами»

мінімум 30–40 тис. грн. А якщо справа доходить до суду, то включається ще судова система, де хабарі оцінюються тисячами дол.

Багато перевірок можуть закінчитися не лише штрафом або хабаром, але й зупинкою підприємств.

У Федерації працедавців України підрахували, що 44 з 70 органів контролю можуть зупинити роботу будь-якого підприємства — від кіоска й автоматики до гірничодобувного комбінату.

За 2012 рік роботу підприємств зупинили 154 тис. разів [9].

За останнє десятиліття саме розвиток економіки, технологій і права зумовив підвищення міжнародної уваги до інтелектуальної власності. Глобалізація та лібералізація світових ринків загострили конкуренцію між компаніями. Ресурси інтелектуального характеру, на противагу матеріальним активам, набувають вирішального значення для забезпечення стійкого розвитку завдяки своїм унікальним особливостям. Зокрема, у зв'язку з тим, що, на відміну від таких традиційних ресурсів, як земля, праця та корисні копалини, інтелектуальний ресурс є невичерпним і поновлюваним [10].

У різних країнах по-різному держава стимулює інноваційну діяльність, але в усьому світі державна інноваційна політика спрямована на створення сприятливого клімату для інноваційних процесів і є сполучною ланкою між сферою науково-технічної діяльності і виробництвом.

Так, у суто ринкових країнах, таких як США, Німеччина, Англія, ця допомога полягає в створенні інноваційних і страхових фондів з пайовою участю держави, у видачі грантів на наукові дослідження, в прямому державному субсидуванні військових і аерокосмічних досліджень і розробок і, нарешті — в стимулюванні використання отриманих результатів в цивільних галузях, зокрема й в приватних, акціонерних компаніях.

У Канаді урядом була ініційована Програма сприяння промисловим дослідженням IRAP (*Industrial Research Assistance Program*), у межах якої реалізується стратегія зі стимулювання канадських малих інноваційних підприємств. Програма забезпечує стратегічний доступ малих підприємств до інформації, ресурсів і фінансування для того, щоби вони могли комерціалізувати результати своїх розробок [11].

У Швеції підтримка малих технологічних фірм здійснюється через Шведський Фонд промислового розвитку IDF (*Swedish Industrial Development Fund*). Він здійснює кредитування та прямі інвестиції в малі фірми, продукція яких належить до пріоритетних сфер технологічного розвитку (інформаційні та комунікаційні технології, науки про життя, промислові технології) [12].

У Сингапурі держава розділяє ризики венчурних інвестицій через Програму підтримки технологічних інвестицій (*Technopreneur Investment Incentive Scheme — TII*). Ця програма дає компаніям-початківцям можливість страхувати можливі збитки від їхніх інвестицій. За наявності статусу ТП компанія має право випустити сертифікат для своїх інвесторів на інвестиції. Маючи такі сертифікати, інвестори можуть, протягом терміну їхньої дії, фінансувати будь-які витрати від інвестицій зі свого оподаткованого доходу [13].

У США ще в 1992 році була розпочата програма *Small Business Technology Transfer (STTR)* — підтримка контрактних робіт державних дослідницьких організацій для підприємств малого бізнесу. Основною метою програми є розширення фінансових можливостей малих компаній для створення конкурентоздатних товарів на базі новітніх технологій, а також забезпечення додатковими коштами державних дослідницьких організацій, в створенні сприятливих умов для універси-

тетів і федеральних наукових центрів для просування розроблених ними високотехнологічних продуктів на ринок з використанням комерційного досвіду підприємств малого бізнесу.

У Гонконгу уряд реалізує Програму підтримки інновацій і технологій (*The Innovation and Technology Support Programme — ITSP*), метою якої є надання підтримки в реалізації науков-дослідних робіт, спрямованих на інноваційну і технологічну реструктуризацію промисловості. Учасниками програми стають, головним чином, університети, наукові організації, компанії і торгові асоціації [14].

Важливим елементом японської системи підтримки малого й середнього бізнесу є система законодавчого забезпечення. Вона охоплює цілий комплекс законів, які були прийняті в останній період, але не відразу, не одночасно, а вводилися поступово, починаючи із Закону про створення Державного управління з підтримки малих інноваційних підприємств, за яким пішли закони: про Державну корпорацію з фінансуванням малих інноваційних підприємств; про систему погашення позик малих інноваційних підприємств, про кооперативи; з основ політики щодо малих інноваційних підприємств та ін. Варто підкреслити, що йдеться не про одноразово чинні закони. Як тільки в Японії починається зростання безробіття, в дію вступають чергові нові закони, що сприяють малому та середньому підприємству [15,16].

Законодавчо-нормативна база малого й середнього підприємництва в Україні досить багатогранна та представлена такими основними нормативно-правовими актами: «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні», «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», «Про державну підтримку малого підприємництва», «Про заходи щодо забезпечення підтримки та даль-

шого розвитку підприємницької діяльності», «Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва», «Про деякі заходи щодо вдосконалення регулювання підприємницької діяльності», «Про затвердження Порядку реєстрації організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб'єктів малого та середнього підприємництва» [17–23].

Низка механізмів з підтримки ІІ та інноваційній спрямованості закріплені в законодавчих актах, які регулюють загальні основи та принципи підприємницької діяльності: Цивільному, Податковому і Митному кодексах України, інших законодавчих актах різних галузей права, різноманітних концепціях, стратегіях і програмах економічного розвитку.

Загальна мета державної політики у сфері розвитку малого та середнього підприємництва в Україні:

- створення сприятливих умов для розвитку малого й середнього підприємництва;
- забезпечення розвитку суб'єктів малого та середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища й підвищення рівня їхньої конкурентоспроможності;
- стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого й середнього підприємництва;
- сприяння провадженню суб'єктами малого та середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки.

Роль трудового потенціалу малого підприємництва в умовах формування інноваційної економіки дуже велика. По-перше — це суб'єкт економіки нового типу, економіки знань, по-друге — вони забезпечують зайнятість населення. Ефективний розвиток інноваційного підприємництва значною

мірою залежить від наявності трудового потенціалу, його професійної підготовленості.

За даними досліджень Exploring Ukraine IT Outsourcing Industry 2012, Україна посідає 4-те місце у світі за кількістю ІТ-спеціалістів після США, Росії та Індії [24].

Підготовка кадрів в Україні для ІТ-сфери здійснюється в 148 вищих навчальних закладах. Щорічно українські виші у випускають близько 16 тис. фахівців, але тільки 4–5 тис. з них працевлаштовуються за фахом, а від 5 до 10 тис. фахівців емігрують [25].

У світі йде жорстока боротьба за креативних і молодих фахівців. Міжнародним хедхантерам («мисливцями за головами» — спеціалістам з пошуку працівників — *прим. ред.*) все одно яка національність і колір паспорта у «потенційного Стіва Джобса».

У США Президент запропонував план реформи міграційного законодавства, по якому 11 млн нелегалів зможуть вийти з тіні. Заради такого реформування М. Цукерберг (творець FACEBOOK) заснував свій громадський рух. Молоді українські генії ІТ-технологій користуються підвищеним попитом.

Поки ж, експорт українських ІТ-компаній не перевищує 1 млрд дол. США (0,1 % від світового ринку ІТ-послуг). У 2012 році він перевищив 880 млрд дол. США. Розробкою програмного забезпечення зайнято 350 тис. українців. Але доки сфера високих технологій розвивається повільно через дефіцит кадрів.

Водночас у ІТ-галузі України величезний потенціал. Останні декілька років вона зростає на 25 % щорічно. За підрахунками венчурного фонду TA Ventures до 2020 року частка ІТ у ВВП України може зрости в рази та сягне не менше ніж 3–5 % проти нинішніх 0,5 % [26].

Нині в Україні теж можуть створювати гідну конкурентоздатну продукцію. Для прикладу, купівля компанією

Google українського стартапа Viewdle. Вартість угоди не розголошували, проте ціна була від 20 до 40 млн дол. США.

В Україні 25–30 тис. програмістів займаються аутсорсингом, тобто працюють звідси на зарубіжні компанії. На них припадає понад 50 % валового доходу всієї ІТ-індустрії. Власне аутсорсинг начебто непогано. По-перше — це робочі місця, по-друге — люди, працюючи на глобальні компанії, отримують практичний досвід. Україна вже завоювала сильні позиції у світі з аутсорсингу, але має також величезний потенціал для створення своїх продуктових компаній, котрі будуть розробляти продукт повністю (нехай навіть офшор) і отримувати основний дохід від цієї діяльності.)

Для цього потрібно зупинити відтік кадрів за кордон і дати їм робочі місця та хорошу зарплату в Україні.

У багатьох країнах фахівців збирають під дахом інноваційно-технологічних центрів зі спеціальним режимом оподаткування.

Так, наприклад, у Росії діє інноваційний парк «Сколково». Пільги: від 0 % ставки податку на прибуток і ПДВ до права на відшкодування митних платежів для ввезеного устаткування. В Білорусії ще в 2005 році створили парк високих технологій, резиденти якого звільнені від корпоративних податків (податок на прибуток корпорацій (акціонерних товариств) і митних зборів. Зараз учасниками цього парку є понад 110 компаній, що експортують програмне забезпечення на 200 млн дол. США на рік.

В Україні доки немає жодного такого повноцінного ІТ-парку [24–26].

Висновки

1. Інноваційне підприємництво як форма прояву інноваційної моделі розвитку економіки України має стати вирішальним чинником у розбудові «нового» українського суспільства в умовах глобалізації. Основні акценти сьогодні переміщуються на завдання прискорено-

го інноваційного розвитку, переходу до стратегії економіки знань. В її основі — інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал, наука, процеси трансферу результатів творчої діяльності у виробництво матеріальних і духовних благ. У розвинених країнах частка секторів економіки з інтенсивним використанням інтелектуального капіталу сьогодні становить понад 50 % і ця цифра постійно зростає.

2. Інноваційна діяльність є складним процесом трансформації нових ідей і знань в об'єкт економічних відносин. Зрозуміло, що такий процес становить складну багаторівневу систему економічних відносин щодо «уречевлення» знань, якій властиві специфічні взаємозв'язки та закономірності. Далекі не останню роль тут має відігравати держава.
3. У процесі практичної реалізації державної інноваційної політики доводиться констатувати, що в Україні досі практично не створено сприятливих умов для здійснення інноваційної діяльності, формування попиту на інновації. Для цього потрібна, насамперед, максимальна мобілізація підприємницького ресурсу національної економіки, що має стати головним рушієм інноваційних процесів в Україні. Вкрай важливе завдання держави — створити для цього належні умови й інфраструктуру, заохотити суб'єктів господарювання рухатися інноваційним шляхом розвитку.
4. Отже, проблеми розвитку інноваційного підприємництва в Україні лишаяються відкритими та потребують подальшого наукового дослідження. Результати статті можуть бути використані державними органами влади з удосконалення державної регуляторної політики в сфері пільгового оподаткування інвестиційних проектів без пільгового стимулювання інновацій, державної інноваційної політики та розвитку інноваційного підприємництва. ♦

Список використаних джерел

1. Рекомендации по усилению роли малых и средних инновационных предприятий в странах содружества независимых государств. — Версия 1. / подготовлено Отделом стран Европы и Азии. Всемирная организация интеллектуальной собственности [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.wipo.int/export/sites/www/dcea/ru/pdf/tool_6.pdf.
2. Инновационное предпринимательство в России [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=489187>.
3. Смирнов В. П. Предпринимательство в системе факторов инновационного и технологического развития России [Электронный ресурс] / В.П. Смирнов. — Режим доступа : http://innclub.info/wp.../07/Смирнов-В.П._6_конк_ИТР_ДД_ИННОВ.doc.
4. Сибгатуллина Л. М. Интеллектуальная собственность в условиях глобализации экономических процессов / Л. М. Сибгатуллина // Проблемы современной экономики. — 2010. — № 1 (33).
5. Партнерство власти и бизнеса — основа конкурентоспособности [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://www.feg.org.ua/ru/news/foundation_press/87.html.
6. Doing Business-2013 [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://russian.doingbusiness.org/rankings>.

7. *Doing Business-2014* [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://russian.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>.
8. Жданов Игорь. Давление силовиков на бизнес всех «достало»: от Президента ждут наведения порядка // Игорь Жданов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://argumentua.com/stati/davlenie-silovikov-na-biznes-vsekh-dostalo-ot-prezidenta-zhdut-navedeniya-poryadka>.
9. Кравченко С. Бесконечные проверки бьют по бизнесу / С. Кравченко // Комсомольская правда. — 25.04.2013. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.domik.net/novosti/beskonechnye-proverki-byut-po-biznesu-194814.html>
10. Зенькова А. Проблеми управління інтелектуальною власністю в республіці Беларусь / А. Зенькова // Земля Білорусі. — 2008. — № 1.
11. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://irap-pari.nrc-cnrc.gc.ca>.
12. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.industrifonden.se>.
13. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.sedb.com.edbcorp/sg/en_uk/index/startups/financing/technopreneur_investment.
14. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.itf.hk/eng/ITSP.asp>.
15. Про інноваційну діяльність в різних країнах. Аналітичний вісник [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.mag.innov.ru>.
16. Франк І. Венчурний бізнес: світова практика [Електронний ресурс] / Ілля Франк. — Режим доступу: http://www.rvca.ru/rvf/public/pvc5_2002.html.
17. Закон України «Про Національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» від 21.12.2000 року № 2157-III.
18. Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI.
19. Указ Президента України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 12.05.1998 року № 456/98.
20. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення підтримки та дальшого розвитку підприємницької діяльності» від 15.07.2000 року № 906/2000.
21. Указ Президента України «Про лібералізацію підприємницької діяльності та державну підтримку підприємництва» від 12.05.2005 року № 779/2005.
22. Указ Президента України «Про деякі заходи щодо вдосконалення регулювання підприємницької діяльності» від 28.04.2007 року № 363/2007.
23. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку реєстрації організацій, діяльність яких спрямована на задоволення потреб суб'єктів малого та середнього підприємництва» від 21.05.2009 року № 510.
24. *Exploring Ukraine IT Outsourcing Industry 2012* [Electronic resource]. — Acces mode : <http://www.bing.com/search?q=Exploring+Ukraine+IT+Outsourcing+Industry+2012&pc=UP97&first=11&FORM=PORE>.
25. IT-специалисты наиболее востребованы на рынке труда в Украине [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://biz.liga.net/all/it/novosti/2461562-it-spetsialisty-naibolee-vostrebovany-v-ukraine.htm>.
26. Венчурний фонд TA Ventyres [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ain.ua/tag/ta-ventures>.

Надійшла до редакції 20.01.2014 року